

Op de UNESCO Werelderfgoedlijst Frederiksoord Nu

© Albert Brunsting

FREDERIKSOORD – Ruim twee eeuwen geleden begon Johannes van den Bosch in het toenmalige Westerbeekslot een sociaal maatschappelijk experiment. Met het stichten van landbouwkolonien wilde hij een oplossing bieden voor de grote armoede in ons land.

Arme stedelingen kregen in de kolonien een kans op een nieuwe toekomst. In korte tijd breidde het project zich uit van Frederiksoord, Wilhelminaoord en Willemsoord naar Ommerschans, Veenhuizen en de Belgische kolonien Wortel en Merksplas. Hoewel zijn plannen onvoldoende het resultaat opleverde dat hij voor ogen had, is zijn handtekening na tweehonderd jaar nog duidelijk zichtbaar in het landschap, de geschiedenis en grote delen van de samenleving. Zo hebben meer dan een miljoen Nederlanders via familie een relatie met de kolonien van de Maatschappij van Weldadigheid.

digheid. De ultieme erkenning voor zijn plannen en de uitvoering die hij nauwgezet leidde, is nu mondiaal bevestigd. Vier van de oorspronkelijke kolonien van Weldadigheid, Frederiksoord, Wilhelminaoord, Veenhuizen en Wortel hebben van UNESCO de beschermde status van WERELDERFGOED gekregen. Daarmee wordt niet alleen het ontstane cultuurlandschap met zijn historische objecten beschermd, maar blijft ook het visionaire gedachtengoed van Johannes van den Bosch voortleven. Hoewel niet in de erkenning genoemd, straalt de erfgoedstatus ook uit naar de andere voormalige kolonien.

De erkenning schept verplichtingen. U kunt dat lezen in de bijdragen van verschillende betrokkenen bij het langdurige traject van de erkenning. De grootste uitdaging is het levend houden van het gedachtengoed en de geschiedenis in een samenleving waarin grote veranderingen op handen zijn. Maar

het is eveneens een uitdaging om de kolonien en de dorpen er om heen prettig leefbaar te houden bij de te verwachten toename van toeristische belangstelling. In ieder geval geeft deze prestigieuze status heel veel energie aan alle betrokkenen. Frederiksoord NU is een beeld dat continu in beweging blijft. We zijn trots, maar voelen ook een grote verantwoordelijkheid voor ons erfgoed en onze samenleving in de kolonien.

We wensen u weer veel leesplezier.

Deze speciale uitgave van De Star kwam tot stand onder auspiciën van de Maatschappij van Weldadigheid in samenwerking met de redactie van De Star en ondersteuning van Gemeente Westerveld.

**REGIO
ZWOLLE
REGIO DEAL**

UNESCO WERELT

Reactie J.H.O. van den Bosch

Wat een prachtig resultaat is er behaald met de plaatsing van de Maatschappij van Weldadigheid op de Werelderfgoedlijst. Als oudste afstammeling van Johannes van den Bosch kan ik zeggen dat alle nazaten niet alleen trots zijn op deze erkenning, maar bovenal dankbaar voor de enorme inzet en het werk wat verzet is door een hele grote groep medewerkers om dit te bereiken.

Ook Johannes van den Bosch zou trots geweest zijn dat 'zijn' Maatschappij zo'n erkenning heeft gekregen. De voorwaarden van de UNESCO voor de plaatsing op de Werelderfgoedlijst zijn onder andere dat iets uniek,

onvervangbaar en van universele waarde voor de mensheid dient te zijn. Dit zijn precies de waarden die de visionair Johannes van den Bosch voor ogen had toen hij in 1818 de Maatschappij van Weldadigheid stichtte.

De plaatsing op de Werelderfgoedlijst van de Koloniën van Weldadigheid zal tevens veel nieuwe toeristen aantrekken en een grote economische invloed hebben op Frederiksoord en omgeving maar ook op Wortel in België.

Namens de gehele familie wil ik de vele medewerkers onder leiding van Cees Bijl heel hartelijk danken voor alle inzet en van harte gelukwensen met het behaalde resultaat.

Reactie Cees Bijl, gedeputeerde provincie Drenthe

*Als de kracht van samenwerken
en rustig volhouden.*

We zijn inmiddels 10 jaar onderweg, hoe hebt u het traject ervaren?

Het als werelderfgoed inschrijven van de Koloniën van Weldadigheid is een ambitieus traject dat tijd kost. Logisch, want je moet bewijzen dat het erfgoed wereldwijd uniek is en van uitzonderlijke en universele betekenis voor de mensheid. En je moeten laten zien hoe je het erfgoed de komende 10 jaar gaat uitdragen en beschermen via een managementplan. Het is geen lobby.

De Koloniën van Weldadigheid is het eerste erfgoed in Nederland, dat vanuit de gebieden zelf is genomineerd en erkend, onder verantwoordelijkheid van de minister voor cultuur.

Het verhaal van de armoedebestrijding met binnenlandse landbouwkoloniën in een sociaal experiment is volstrekt uniek en zoals blijkt: de aanhouder wint.

Wat verwacht u dat de Unesco status Drenthe en specifiek de koloniën oplevert?

Werelderfgoed worden betekent, dat ze

onderdeel worden van een netwerk van ruim 1.100 plekken wereldwijd die vanwege hun bijzondere culturele of natuurwaarde uniek zijn en van uitzonderlijke en universele betekenis voor de mensheid.

Je zou kunnen zeggen dat we meespelen in de 'Champions League' met bijvoorbeeld de Pyramides van Gizeh, de Taj Mahal, de grachtengordel van Amsterdam en de Waddenzee. Het zal niet direct drommen toeristen naar Drenthe trekken, maar het is vooral de internationale erkenning die belangrijk is en die ons ook verplicht om het cultuurlandschap te behouden en het verhaal te blijven vertellen.

Trots en ontwikkeling

Inwoners kunnen heel trots zijn op het bijzondere gebied waar ze wonen.

Het betekent ook dat de gebieden zich zullen ontwikkelen met als basis de erfgoedwaarden, want die staan centraal en zijn de motor voor ontwikkeling. Neem bijvoorbeeld een thema als voedselproductie, met prachtige projecten zoals 'makker van een akker', of de productie en verspreiding van streekproducten. Omdat er meerdere Koloniën van Weldadigheid zijn, kan de verspreiding daarvan groot zijn.

Reactie **Burgemeester Rikus Jager**, gemeente Westerveld

Burgemeester Jager over het predicaat en de betekenis hiervan voor toerisme en cultuur in de gemeente

Toen ICOMOS, als adviesorgaan van UNESCO Werelderfgoed, een positief advies gaf over de nominatie van de Koloniën van Weldadigheid, was het al zo goed als zeker. De Koloniën van Weldadigheid zijn UNESCO Werelderfgoed en ik verwacht een positief effect op het toerisme in de gemeente Westerveld. Een Unesco werelderfgoed status is niet niks! Vanuit de hele wereld gaan mensen op reis om werelderfgoed te bezoeken. Dit zal ook voor de Koloniën van Weldadigheid gelden.

Deze UNESCO-status zal leiden tot meer internationale bezoekers. We merken nu al het verschil. Tijdens het nominatietraject zijn we een nauwe samenwerking met België aangegaan. Hierdoor is de interesse vanuit België voor de Koloniën van Weldadigheid in Nederland nu al toegenomen. Men reageert soms verbaasd dat het gebied en het verhaal over de Koloniën van Weldadigheid nog zo onbekend is. Nu de Unesco status is toegekend, zal de bekendheid nog meer toenemen. En daar liggen ongetwijfeld prachtige kansen en uitdagingen voor nieuwe vormen van toerisme.

Koloniën van Weldadigheid

Frederiksoord en Wilhelminaoord maken deel uit van de kernzone van de Koloniën van Weldadigheid. In 1818 stichtte Johannes van den Bosch hier de eerste twee Koloniën. Een aantal kenmerkende plaatsen waar Johannes van den Bosch zelf heeft rondge-

lopen worden toeristische trekpleisters, zoals Huize Westerbeek bijvoorbeeld. Maar ik verwacht dat het hele gebied gaat profiteren. Welk soort toerisme er op de gemeente Westerveld af gaat komen weet ik niet. Ik heb de wijsheid niet in pacht. Dat er iets gaat veranderen, is zeker. Wellicht meer cultuurliefhebbers of meer gezinnen met kinderen. Misschien meer mensen die onderzoek willen doen naar het gebied. Er valt nog veel te leren en er zijn genoeg verhalen te vertellen!

Reactie **Minne Wiersma**, directeur Stichting MvW

De UNESCO-status is een geweldige erkenning voor de Maatschappij van Weldadigheid (MvW). Het zal zondermeer extra publiciteit geven en leiden tot extra bezoekers voor deze regio. De Unesco-status genereert zeer waarschijnlijk een krachtige economische impuls voor deze regio dankzij toenemend toerisme. Hiermee krijgen starters een kans en wat plezierig is voor de inwoners, houden bijvoorbeeld supermarkten hun bestaansrecht.

Ook Johannes van den Bosch zou trots geweest zijn dat 'zijn' Maatschappij zo'n erkenning heeft gekregen. De voorwaarden van de UNESCO voor de plaatsing op de Werelderfgoedlijst zijn onder andere dat iets uniek, onvervangbaar en van universele waarde voor de mensheid dient te zijn. Dit zijn precies de waarden die de visionair Johannes van den Bosch voor ogen had toen hij in 1818 de Maatschappij van Weldadigheid stichtte.

Grotere aantallen bezoekers zal ook een toenemende druk op het landschap doen ontstaan. MvW heeft dit ervaren door de extra drukte tijdens de COVID-19 pandemie. Veel mensen houden zich keurig aan de geldende regels in onze (natuur-)terreinen, maar niet iedereen. Dat zorgt voor overlast en schade aan de natuur; wat extra kosten voor MvW met zich meebrengt.

Kortom: het is van belang dat er een goede en gezellige balans

blijft tussen de mate van toerisme, het woon- werkklimaat en het respect voor het landschap.

MvW stelt zich ten doel om het materieel erfgoed in stand te houden. Deze opgave zal bij verzilvering van de nominatie niet anders worden. De kans bestaat dat voor het in stand houden van de unieke kernwaarden van het UNESCO erfgoed MvW genoodzaakt wordt extra investeringen te doen. Tot op heden is er slechts in zeer beperkte mate subsidie beschikbaar voor het in stand houden van de rijksmonumenten van MvW. Dat zal naar verwachting niet veranderen, ondanks het aantrekkelijke UNESCO-label.

Toename van toerisme kan bij onze huurders leiden tot uitbreiding van capaciteit, wat eveneens extra investeringen voor MvW met zich meebrengt. Dat zal MvW dan moeten financieren, waarbij de investeringen meestal niet zullen opwegen tegen de extra huurinkomsten. Kortom: ook dit is een boeiend vraagstuk.

Conclusie

Het verkrijgen van de UNESCO -status zal voor MvW leiden tot een toenemende financiële uitdaging. Maar zoals Barack Obama al schreef:

*'Als je ergens voor gaat,
loop je het risico om te verliezen.
Als je niet gaat, heb je al verloren.'*

Reactie Peter Sluiter, directeur museum De Proefkolonie

Najaar 2019 opende Museum De Proefkolonie zijn deuren. Directeur Peter Sluiter is blij dat de UNESCO-status niet al in 2018 was toegekend. 'Dan waren we er als gebied nog niet klaar voor geweest.'

Als museum dragen we het verhaal van de Koloniën van Weldadigheid uit. Als je de ontstaansgeschiedenis niet kent, dan kun je het landschap dat onder rechtstreekse invloed van de Maatschappij van Weldadigheid is ontstaan niet lezen en begrijpen. De Proefkolonie is het beste startpunt voor de beleving van alle koloniën. We zijn blij dat we, ondanks Corona, al ruim een jaar hebben kunnen proefdraaien.

Het museum blijkt zijn rol als bezoekerscentrum boven verwachting te vervullen. Gasten zijn oprecht verwonderd en staan na het bezoek te popelen om wandelend of fietsend het gebied te gaan ontdekken. De eerste zomer hebben we naast de Nederlandse toerist ook vele Belgen mogen verwelkomen. Gelet op de relatie met de Belgische koloniën zien

we hier veel kansen. Ook Duitsers weten de weg naar Frederiksoord te vinden. Samen met het Nationaal Gevangenis museum in Veenhuizen zijn dit jaar stappen gezet om de musea verder te 'internationaliseren'. Denk aan het vertalen van websites en foldermateriaal tot het maken van audio-tours. Sluiter benadrukt dat de focus de eerste jaren sowieso op bezoekers uit Nederland en Vlaanderen gericht zal zijn. Specifiek de inzichtzoekers met passie voor cultuur en natuur. We kunnen met dit type 'toerist' het hele jaar door bezoek naar de Koloniën trekken.

De twee musea in Frederiksoord en Veenhuizen hebben een sterke aanzuigende werking. In Veenhuizen worden jaarlijks al zo'n 120.000 bezoekers ontvangen. In Frederiksoord zo'n 20.000, waarbij we organisch willen groeien naar 80.000. In combinatie met de vele ontwikkelingen in de regio op het gebied van nieuwe dagrecreatie, horeca en bijvoorbeeld bijzondere fiets- en wandelroutes worden de Koloniën van Weldadigheid gegarandeerd een heel interessante toeristische bestemming.

Reactie Bob Veldman, vz. van ondernemersver. Weldadig Oord

'De UNESCO Werelderfgoed-status bevestigt dat we iets unieks in handen hebben', zegt Bob Veldman, ook eigenaar is van het Huygens Huys, enthousiast.

'We wisten het al maar nu heeft het gebied zijn "kwaliteitsstempel". Bijna iedereen kent de werelderfgoedlijst en als je daar dan daadwerkelijk op staat, trekt dat de aandacht van komende bezoekers. De nominatie heeft afgelopen jaren al voor een upgrade gezorgd en meer toeristen.'

Bob is niet bang voor Giethoornse tafereelen. 'Er is hier veel meer ruimte. Uiteraard moeten we voorkomen dat bewoners overlast ervaren. Zij zijn ambassadeurs en het visite-

kaartje', zeg hij stellig. 'Bovendien hebben de Koloniën van Weldadigheid ook iets anders te bieden dan Giethoorn. De aantrekkingskracht is niet te vergelijken. Mensen komen hier voor het achtergrondverhaal en de bijzondere geschiedenis.'

In de Stichting Weldadig Oord zijn meer dan 90 recreatieve en toeristische ondernemers en organisaties in de Koloniën van Weldadigheid verenigd. 'We streven ernaar om bezoekers het hele jaar door te verleiden om te komen. Het is wel de vraag of ondernemers klaar zijn om meer (internationale) toeristen te ontvangen', zegt hij. 'Daarom focust de stichting zich eerst op de Belgische en Nederlandse

markt. Zo'n 95% hiervan heeft nog nooit een bezoek gebracht aan dit unieke gebied.'

'Willen we ons ook op andere doelgroepen richten dan moet er nog wel een slag gemaakt worden. Neemt niet weg dat de basis inmiddels op orde is en dat er vrij eenvoudig geschakeld kan worden naar Engels en Duits.' Ook de zakelijke markt wordt steeds belangrijker volgens Bob, die zich afvraagt of hier genoeg capaciteit voor is. 'Eigenlijk is er te weinig aanbod aan overnachtingslocaties en eet- en drinkgelegenheden. Ik zie volop kansen voor nieuwe bedrijven en initiatieven, bijvoorbeeld in en rondom het Tuinbouwschoolcomplex in Frederiksoord. Er is ruimte om te ondernemen!'

Reactie Jannes Prikken, inwoner Wilhelminaoord

Jannes is geboren en getogen in de KvW en betrokken bij wat er gebeurt in de omgeving. 'Zo'n 10 jaar geleden verdwenen steeds meer voorzieningen. Bewoners trokken weg en dat heeft impact op de samenleving', vertelt hij. 'Gelukkig is er afgelopen jaren veel veranderd. De UNESCO-nominatie heeft daar bij geholpen. De mensen zijn weer trots op waar ze wonen. Je voelt de nieuwe energie.'

Vanaf het begin is Jannes lid van de klankbordgroep, ontstaan vanuit diverse hoeken van de samenleving, om mee te denken over de Werelderfgoedstatus. 'Er ontstaan dan allerlei ideeën en het verhaal van Johannes van den Bosch verspreidde zich snel. Het besef dat we iets bijzonders in handen hebben, werd steeds duidelijker.'

Zorgen voor de toekomst maken plaats voor reuring. Jannes noemt voorbeelden. 'Monumenten worden opgeknapt, er wordt

geïnvesteed, er zijn nieuwe koloniewoningen gekomen, toerisme krijgt aandacht en er ontstaan nieuwe initiatieven.' Hij doelt daarbij op de activiteiten van Stichting Weldadig Oord, waarvan hij secretaris is, en de ontwikkelingen op het terrein van de Tuinbouwschool. 'We doen het niet alleen voor de bezoekers, maar ook voor onszelf. Neem de herontdekking van het Sterrebos. In het verleden waren hier amper wandelaars. Na het herstel en onderhoud van de paden maken veel inwoners weer gebruik van dit mooie wandelbos.'

Op de vraag of de Werelderfgoed status ten koste gaat van het woongenot, heeft hij geen enkele twijfel. 'Er moet nog veel gebeuren voordat er zoveel toeristen komen. Bovendien speelt het verhaal zich voornamelijk af in het "buitenmuseum". Dat is een groot gebied,' stelt hij. 'De kunst is om iedereen die hier woont te laten profiteren van de status. Ik ben ervan overtuigd dat dat kan!'

Deze speciale uitgave van *De Star* is tot stand gekomen middels een samenwerkingsverband tussen de Stichting Maatschappij van Weldadigheid en de redactie van *De Star*.
Reacties over *De Star Special* zijn welkom op

redactie@de-star.nl en/of info@mvwfrederiksoord.nl.
Via www.de-star.nl/bulletin-de-star kunnen belangstellenden een digitale versie van *De Star* aanvragen.

Stichting Maatschappij van Weldadigheid – Bertine Datema, Ingrid Mascini
Redactie *De Star* – Nico de Leeuw, André Tempelaar
Gemeente Westerveld – Regiodeal Zwolle
Opmaak – Cor Krüter